

Udba je vedela vse o Novi reviji

Knjiga Igorja Omerze o Udbinem spremljanju *Nove revije*

Izšla je nova knjiga publicista Igorja Omerze *Veliki in dolgi pohod Nove revije* (izdala jo je Mohorjeva založba Celovec). Avtor jo je pridružil petim prejšnjim, v katerih je osvetlil zločinsko delovanje komunistične tajne milice Službe državne varnosti (SDV) oz. Udbe. V knjigi *Edvard Kocbek. Osebni dosje št. 584* je razkril vohunjenje Udbe za Edvardom Kocbekom, v *Od Belce do Velikovca ali kako sem vzljubil bombo* Udbin umor Janeza Topliška in bombni atentat v Velikovcu, v *88 stopnic do pekla. Kako je Zemljaričev Janez ugrabil Bato Todorovića* o Udbinu ugrabitvi podjetnika Bate Todorovića, v *JBTZ Udbine aktivnosti ob aretaciji Janeza Janše leta 1988*, v knjigi *Ključ U za umor* pa je razkril Udmino ugrabitev in umor Hrvata Stjepana Crnogorca leta 1972.

Šest izjemnih knjig, ki niso pomembne le zato, ker iz njih na najbolj neposreden način (skozi dokumente Udbe) odkrivamo zločinsko dejavnost Udbe, ampak tudi zato, ker posredno razgaljajo vso bedo slovenskega zgodovinskega pisarja. Omerza ni zgodovinar, vendar je že do zdaj opravil neprecenljivo delo z raziskovanjem t. i. udbovskih arhivov in pisanjem knjig o dejavnostih Udbe. To delo bi najprej morali opravljati naši poklicni zgodovinarji. Toda ne le, da ga ne, povsem se izogibajo tej temi. Kot tudi mnogim drugim, ki so povezane z združbo (komunisti), ki je zagrešila najhujše zločine nad slovenskim narodom v njegovi zgodovini.

O NAS SO VEDELI VSE

K sreči imamo Igorja Omerzo in še koga, da raziskuje in piše knjige. V zadnji knjigi prikazuje, kako je SDV spremljala pobudo za *Novo revijo* od leta 1979 do 1980, mukotrпно dvoletno nastajanje revije (od junija 1980 do maja 1982) in njeno izhajanje od prve do 95. številke leta 1990 (z naslovom *Samostojna Slovenija*), s katero so novorevijaši končali svoje desetletno prizadevanje za demokratično in samostojno slovensko državo. Knjiga v svojem celotnem toku razkriva številna, do zdaj še neznana udbovska, partijska in tožilska ozadja nadzorovanja in pritiske na revijo oz. na njene urednike in pisce besedil. Najbolj obširno je obdelana znamenita 57. številka *Nove revije*.

Delo na 368 straneh zajema tudi 117 strani faksimilov arhivskih dokumentov (večinoma udbovskih) in nekaj fotografij.

Toda zgodovino nastajanja in kasnejše težave pri izhajanju v 80. letih smo že poznali. Nismo pa poznali ozadja, kako je komunistična tajna služba vohunila za uredniki in avtorji *Nove revije* in komu je o tem poročala. Čeprav je Udba nekaj mesecev pred prvimi demokratičnimi volitvami, ki so bile 8. aprila 1990, uničila večino svojega gradiva (šlo je za zelo velike količine), se ga je kljub temu ohranilo kar precej in je danes shranjeno v Arhivu Slovenije. Tako kot v prejšnjih knjigah Omerza tudi v tej navaja številne citate iz različnih poročil, ki jih je Udba pisala za svoje partijske gospodarje. To so bili Andrej Marinc, France Popit, Sergej Kraigher, Stane Dolanc, Milan Kučan, Viktor Avbelj in še nekateri drugi, ki so zasedali najvišje funkcije v Zvezi komunistov in njenih transmisijah.

Glavne osebe, ki jih je SDV spremljala v zvezi z *Novo revijo*, so bili Tine in Spomenka Hribar, Dimitrij Rupel, Niko Grafenauer, Taras Kermauner, Ivo Urbančič, France Bučar, Viktor Blažič, seveda pa tudi mnogi drugi. Vsak je imel posebno t. i. kodno ime, pod katerim so ga »obdelovali«. Pri nekaterih je Udba v njihova stanovanja vgradila prisluškovalne naprave. Še več podatkov je pridobivala s pomočjo tajnih sodelavcev. Ti v knjigi večinoma niso razkriti, saj je SDV pred demokratizacijo Slovenije skrbno uničila vse sledi za to zelo razvejeno in nadvse sramotno dejavnostjo.

Tudi ta Omerzova knjiga je osupljiva zaradi tega, ker v njej ves čas beremo, kako je Služba državne varnosti vedela za tako rekoč vse, kar je kdo počel. Ves čas so s pomočjo svoje razvejene dejavnosti imeli vpogled v vsa besedila, ki so jih uredniki pripravljali za natis. Pri

najpomembnejših je Udba dala izdelati celo analize in študije.

»VOHUNJENJE« ZA LJUDMI

Slovenci že veliko vemo o umorih, ki so jih od leta 1941 naprej nad Slovenci počeli komunisti, toda malo smo vedeli, kako so ves čas oblasti – šlo je za dolgih 45 let – vohunili za ljudmi. To so počeli tako temeljito, da so vse vedeli o vseh tistih, ki so jih imeli kakor koli za pomembne; in bilo jih je veliko. Posameznik v tem komunističnem režimu ni imel nobene možnosti, da bi kar koli političnega počel, ne da bi to takoj odkrili in tako osebo natančno »spremljali«. Tudi zato je presenetljivo, kako malo ljudi se zaveda, kako pomembna je bila demokratizacija leta 1990, ki jo danes tako rekoč vsi »zamenjujejo« (zamolčujejo) s terminom, povezanim z osamosvojitvijo, ki je bila eno leto po demokratizaciji. Namerno seveda. Igor Omerza piše naprej, že konec avgusta bo izšla izjemna knjiga o Udbinem »spremljanju« Drage, potem pa še druge. ■

IVO ŽAJDELA